

Brovko L.L., Kapush O.V.

Dnepropetrovsk State University of Agriculture and Economics

STAGES OF CAPITAL MANAGEMENT OF THE ENTERPRISE IN CONDITIONS OF INSTABILITY

Summary

The article is devoted to the exploration of main tasks, objectives and principles of the effective management of the enterprise capital. A comparison and analysis of the main stages of formation of management of own capital and debt capital of the enterprise was made. The mechanism of capital management of the enterprise in conditions of instability was showed.

Keywords: own capital, loan capital, capital management, stages of management of development of capital, the mechanism of capital management in the conditions of instability.

УДК 336.71:338.431

БАНКІВСЬКЕ КРЕДИТУВАННЯ АГРАРНОГО СЕКТОРУ: СУЧАСНИЙ СТАН ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ

Верзун А.А.

Львівський національний аграрний університет

Гончаренко Л.В.

Департамент агропромислового розвитку Львівської обласної державної адміністрації

В статті розглянуто сучасний стан банківського кредитування аграрного сектору Львівської області. Охарактеризовано основні тенденції залучення кредитних ресурсів, зокрема в розрізі їх строкowości. Аналізується вартість кредитних ресурсів, структура їх залучення за галузями. Досліджується місце держави у процесі стимулювання банківського кредитування аграрного сектору. Окреслено основні проблеми кредитного забезпечення аграрного сектору економіки.

Ключові слова: банківське кредитування, пільговий кредит, відсоткова ставка, цільове призначення, позичальник.

Постановка проблеми. Аграрні підприємства, і в першу чергу сільськогосподарські товаровиробники, відчувають всезростаючу потребу у кредитуванні своєї діяльності. При цьому, останнім часом, обсяги кредитних ресурсів наданих аграрним підприємствам мають чітку тенденцію до скорочення, що ставить їх у важке фінансове становище.

З одного боку, забезпечити ефективну фінансово-господарську діяльність сільськогосподарських підприємств без залучення додаткових фінансових ресурсів, зокрема кредитних, не можливо. Як відомо, потреба сільськогосподарських товаровиробників у кредитних ресурсах, зумовлена довготривалістю виробничого циклу, повільною оборотністю виробничих запасів, строками проведення технологічних операцій та необхідністю концентрації значних фінансових ресурсів у короткострокових періодах для забезпечення безперервності виробництва та дотримання технологій.

З іншого боку, недостатня прибутковість та висока ризиковість сільськогосподарського виробництва, відсутність реальної високоліквідної застави відштовхує потенційних кредиторів від галузі.

Державне регулювання рівня цін на деякі види сільськогосподарської продукції, так званої соціальної групи, диспаритет цін, високий відсоток нетоварної продукції у валовій продукції

галузі і необхідність при цьому забезпечити продовольчу безпеку зумовлюють потребу у державному втручанні в процес належного забезпечення сільськогосподарських товаровиробників фінансовими ресурсами.

Обмеженість можливостей бюджету щодо повноцінного фінансування потреб сільськогосподарських товаровиробників та низький рівень інвестиційної привабливості аграрної сфери загалом, змусили державу до пошуку дієвих механізмів залучення кредитних ресурсів у галузь.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблемні питання щодо банківського кредитування аграрної сфери висвітлені у роботах Гудзь О.Є. [1], М.Я. Дем'яненко [2], П.А. Стецюк [5] та інших. Однак окреслені питання потребують подальшого дослідження, оскільки відсутній ефективний механізм кредитного забезпечення аграрних товаровиробників.

Виділення не вирішених раніше частин загальної проблеми. Банківське кредитування аграрних підприємств складний процес, учасниками якого є не тільки кредитори та позичальники, але й держава. Роль держави в даному процесі зводиться не просто до виконання регуляторних функцій, а і до безпосереднього фінансування частини витрат, пов'язаних з платою за кредитні ресурси. Невирішеною проблемою є забезпечення ефективного

використання бюджетних коштів. Ускладнений механізм конкурсного відбору підприємств, які отримуватимуть компенсацію, нерівномірність виплати компенсацій за галузями зумовлює необхідність проведення окремого дослідження.

Мета статті. Головною метою цієї статті є вивчення проблем, які існують в системі банківського кредитування аграрної сфери та окреслення шляхів їх вирішення.

Виклад основного матеріалу. АПК, зокрема сільське господарство, як більшість галузей економіки потребує фінансових ресурсів, а його специфіка висуває додаткові вимоги – своєчасність надання, надання за чітким графіком, повнота надання та відповідність ціни ресурсу до рівня рентабельності. Підприємства АПК все більше і більше відчують потребу у довгострокових позиках для формування матеріально-технічної бази.

Аналізуючи динаміку банківського кредитування аграрних підприємств Львівської області протягом 2012-2014 рр. необхідно відмітити, що в цілому показники залучення кредитних ресурсів зростають, що дає підставу стверджувати про певне відродження довіри між сторонами кредитного процесу (табл. 1).

Таблиця 1

Аналіз структури та обсягів наданих кредитів підприємствам АПК Львівської області, станом на кінець року [3]

Показник	2012 р.	2013 р.	2014 р.	Відхилення, (+,-)
Залучено кредитів, всього, млн. грн.	361,9	383,8	449,7	87,8
в т.ч. короткострокові	356,9	373,4	449,7	92,8
середньострокові	-	10,4	-	0
довгострокові	5	-	-	-5
Частка кредитів за термінами в загальній структурі, %	x	x	x	x
в т.ч. короткострокових	98,6	97,3	100,0	1,4
середньострокових	-	2,7	-	0
довгострокових	1,4	-	-	-1,4
Кількість підприємств, які залучили кредити, всього	x	x	x	x
в т.ч. короткострокові	29	24	16	-13
середньострокові	-	5	-	0
довгострокові	4	-	-	-4
Кредити в середньому на 1 підприємство, тис. грн.	x	x	x	x
в т.ч. короткострокові	12,3	15,6	28,1	15,8
середньострокові	-	3,8	-	0
довгострокові	1,3	-	-	-1,3

Обсяг залучених банківських кредитів збільшився у 2014 р. порівняно з 2012 р. на 87,8 млн. грн., тобто на 24,3%.

Дана тенденція має і негативний бік. Так, аналіз банківських кредитів за терміновістю вказує на те, що аграрні підприємства залучають кошти, в основному, на покриття нестачі в оборотних коштах, тобто короткострокові позики.

Частка банківських кредитів наданих терміном понад 1 рік в структурі кредитних ресурсів не перевищує за досліджуваний період 2,7% – 2013 р. У 2014 р. залучались лише короткострокові кредити. Це вказує на те, що в аграрних підприємствах Львівської області практично не фінансується процес розширеного відтворення.

Негативним явищем вважаємо також і зменшення кількості позичальників з 29 до 16 підприємств. Основна частка з вказаних аграрних підприємств, тобто понад 97%, звернулися за короткостроковими запозиченнями, які в більшості своїй використали для фінансування поточної діяльності.

Одним із вирішальних чинників ступеня забезпеченості позиченими ресурсами є їх ціна. Одним із найвизначніших чинників, що впливає на ціну кредиту є облікова ставка НБУ, яка за період 2012-2015 рр. змінилася 9 разів. У 2012 р. її розмір становив 7,5%, а 04.03.2015 р. НБУ встановив її в розмірі 30%, що спонукало банківську систему частково переглянути плату за кредитні ресурси. Це відбувалося на тлі фінансової кризи, хоча як показує зарубіжний досвід, за такої ж ситуації дана ставка в розвинутих країнах знижувалася.

Облікова ставка НБУ є своєрідним індикатором вартості кредитних ресурсів. За даними НБУ в період дії облікової ставки в розмірі 30% середня вартість кредитних ресурсів у гривні коливалася в межах 21,5%. З 25.09.2015 р. облікова ставка НБУ становить 22%.

Вартість кредитних ресурсів наданих банківськими установами аграрним підприємствам Львівської області коливалася протягом 2012-2014 рр. в межах 17,0% – 23%, а середня ставка по кредитах, відповідно, становила 20,4% – 20,7%. При цьому аграрні підприємства використовували бюджетні програми спрямовані на компенсацію частини розміру кредитної ставки, що дозволяло зменшувати реальну вартість кредитних ресурсів.

Аграрні підприємства лише 5 районів Львівської області постійно користуються позиченими коштами, зокрема: Буський, Городоцький, Кам'янка-Буський, Перемишлянський та Радехівський. Динаміка використання банківських кредитів аграрними підприємствами відповідних районів Львівської області є, в основному, негативною. Збільшили обсяги використання банківських кредитів аграрні підприємства лише Городоцького, Жидачівського, Золочівського, Миколаївського, Радехівського та Сокальського районів, тобто підприємства 6 з 20 адміністративних районів Львівської області. Найбільший приріст банківських кредитів, що залучені у аграрну сферу, спостерігається у Радехівському районі – 214100 тис. грн.

Безперечним лідером по кількості заключених кредитних угод в період 2012-2014 рр. є Ощадний банк з показником 22 угоди за три роки на загальну суму 45111 тис. грн. Аутсайдером є Юнікредит Банк, який уклав за цей період лише 1 кредитну угоду на суму 100 тис. грн. Протягом 2012-2014 рр. середня сума кредиту з розрахунку на одну угоду складала 12626,4 тис. грн (табл. 2).

Найбільшу суму кредитних ресурсів, а саме 921000 тис. грн., надано аграрним підприємствам Львівщини ПАТ «АБ «Південний», основними позичальниками якого є ТзОВ «Радехівський цукор» та ПП «Західний Буг».

Кількість банківських установ, які кредитують аграрний сектор Львівської області з року в рік скорочується. В 2012 р. аграрні підприємства Львівщини кредитували 13 банківських установ, у 2013 – 13, а у 2014 р. лише 7.

Протягом 2012-2014 рр. банківські установи більш як 47% кредитів надали переробним підприємствам, а саме 556840 тис. грн. Це пояснюється тим, що переробні підприємства є найбільш ліквідними та кредитоспроможними. Сільськогосподарські підприємства залучили 598615,1 тис. грн банківських кредитів та 23877 тис. грн – птахофабрики.

Характеризуючи цільове використання банківських кредитів можемо зазначити, що основна частка цих коштів використовується на закупівлю зерна та борошна у сільськогосподарських товаровиробників. Це вкотре вказує на те, що значна сума кредитних ресурсів використовується саме переробними підприємствами.

Близько 18-19% банківських кредитів використовувалось на поповнення обігових коштів та на придбання мінеральних добрив, засобів захисту рослин тощо.

Найменший відсоток в структурі цільового використання кредитних коштів займають витрати на придбання ВРХ, свиней, племінних телиць та нетелів. Це вказує на те, що галузь тваринни-

цтва є найменш привабливою для банківських установ та фінансується, в основному, за рахунок власних ресурсів.

З метою зменшення вартості кредитних ресурсів державою фінансується програма часткової компенсації відсоткових ставок по кредитах, які надані банківськими установами аграрним підприємствам. З огляду на те, що у 2013-2014 рр. фінансування даної програми з коштів Державного бюджету не відбувалось, ефективність програми часткової компенсації ставок по кредитах розглянемо на основі даних 2010-2012 рр. (табл. 3).

В структурі видатків на фінансування розвитку АПК як з державного, так і з обласного бюджету, програма часткової компенсації вартості наданих кредитів займає вагоме місце. На її фінансування витрачено 34,4% загального обсягу державної фінансової підтримки галузі з державного бюджету, що на 8,2% більше, ніж у 2010 р., та 33,0% коштів обласного бюджету.

Залежно від величини кредиту, відсоткової ставки та виду кредиту аграрні підприємства Львівської області отримали певні суми відшкодування, які за валютними та гривневими кредитами склали у 2012 р., загалом, 21919,2 тис. грн. Провівши розрахунок рівня відшкодування відсоткових ставок нами встановлено, що даний показник у структурі всієї заборгованості складає від 1,3% до 10,1%. Ми вважаємо, що така ситуація є не обґрунтованою та не справедливою. Конкурсна комісія вивчає умови надання кредиту, його використання та призначає рівень відшкодування,

Таблиця 2

Участь комерційних банків у кредитному забезпеченні підприємств АПК Львівської області [3]

Показники	2012		2013		2014		Відхилення, (+;-)	
	тис. грн.	к-ть угод	тис. грн.	к-ть угод	тис. грн.	к-ть угод	тис. грн.	к-ть угод
Ощадний банк	20809	10	17380	7	6922	5	45111	22
Укрсиббанк	84600	1	16500	1			101100	2
Райфайзен Банк Аваль	7900	3	6525	5	5300	3	19725	11
ПроКредит Банк	1700	3	3873	3	4800	4	10373	10
ЕРСТЕ банк	5300	2					5300	2
Укрсоцбанк	430	1					430	1
Кредітагрокопль банк	3994	4	650	2	200	1	4844	7
Кредобанк	10183	8	5695	3			15878	11
Південний	203000	4	300000	4	418000	2	921000	10
ОКСІБанк	3180	3	6880	4	1500	1	11560	8
VІВВ Банк	14000	1					14000	1
Всеукраїнський акціонерний банк	4818,1	1	4818	1			9636,1	2
Златобанк	2000	1	2200	1			4200	2
АБ Київська Русь			4000	1			4000	1
Юнікредит банк			100	1			100	1
ПАТ «Фінансова ініціатива»			15223	2			15223	2
АТ Піреус					4400	1	4400	1

Таблиця 3

Обсяг фінансування витрат на здешевлення кредитів для галузі АПК, 2012 р., тис. грн. [3]

Показник	Державний бюджет	Обласний бюджет	Всього	Відношення коштів обласного бюджету до державного, %
Обсяг бюджетного фінансування розвитку АПК, всього, тис. грн.	51621,7	5709,2	57330,9	11,1
Кошти, спрямовані на здешевлення кредитів, тис. грн.,	17765,9	1882,03	19647,9	10,6
в т.ч. їх частка, %	34,4	33,0	34,3	-

хоча законодавством прописане фіксоване відношення – двократний розмір облікової ставки.

Спостерігається чітка тенденція на скорочення обсягу пільгових кредитів, що залучені безпосередньо сільськогосподарськими підприємствами. Так за три роки їх сума зменшилась на 33,5 млн. грн. У 2011-2012 рр. сільськогосподарські підприємства залучали дещо більше третини пільгових кредитів, а основна сума залучалась переробними підприємствами, серед яких найбільшими є: ПАТ «Концерн Хлібпром», ТзОВ «Радехівський цукор», ТзВО «Самбірський молокозавод», ТзОВ «Барком», ТзОВ «Євро Вік».

Необхідно зазначити, що у 2015 р. відновлено дію програми фінансової підтримки заходів в АПК шляхом здешевлення кредитів. Рішенням КМУ суттєво змінено механізм компенсації [4]. Так, компенсація надається не у двократному розмірі облікової ставки НБУ, як це було до 2013 р., а лише в розмірі 50 відсотків облікової ставки НБУ, що діє на дату нарахування відсотків за користування кредитами, але не вище розмірів, передбачених кредитними договорами, за кредитами, залученими у минулому та поточному роках, відсотки за користування якими нараховані і сплачені у поточному році.

Як і раніше компенсація виплачується на підставі рішення конкурсної комісії. Під час прийняття рішення щодо надання компенсації перевага надається позичальникам:

– у першу чергу – які мають чистий дохід (виручку) від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг) за останній рік до 10 млн. гривень;

– у другу чергу – які провадять діяльність з вирощування та розведення великої рогатої худоби молочних порід, іншої великої рогатої худоби.

Виділений обсяг бюджетних коштів для Львівської області на ці потреби становить 6,5 млн. грн. Ця сума є мізерною і не дозволить покрити реальні потреби аграрних товаровиробників.

Висновки і пропозиції. Основними проблемами кредитного забезпечення аграрного сектору економіки є:

- недостатність кредитних ресурсів для забезпечення розширеного відтворення та розвитку середнього і малого бізнесу на селі;
- висока вартість банківських кредитів;
- складність процедур одержання кредитів;
- відсутність дієвого гарантійного механізму при залученні кредитів;
- відсутність програм кредитного забезпечення новостворених фермерських господарств;
- низька ефективність програми часткової компенсації ставок по кредитам, що надані підприємствам АПК;
- складність процедури конкурсного відбору підприємств, які мають право на часткову компенсацію відсоткової ставки.

Для ефективної діяльності підприємств рівень вартості кредитних ресурсів для сільськогосподарських підприємств повинен бути в межах 5-8% річних. Тільки така ставка дозволить ефективно використовувати позичені ресурси та нарощувати власний капітал підприємств. На даний час середня ставка за кредитами становить 20,4%.

Список літератури:

1. Гудзь О. С. Модернізація банківської кредитної політики при обслуговуванні агроформувань / О. С. Гудзь // Вісн. Харк. нац. техн. ун-ту сільського господарства: Економічні науки. – Вип. 126. – Харків: ХНТУСГ, 2012 р. – С. 10-18.
2. Дем'яненко М. Я. Кредитування сільськогосподарських підприємств: теорія і практика / М. Я. Дем'яненко // Облік і фінанси АПК. – 2009. – № 7. – С. 9-19.
3. Офіційні дані Департаменту АПР Львівської ОДА.
4. Про затвердження Порядку використання коштів, передбачених у державному бюджеті для фінансової підтримки заходів в агропромисловому комплексі шляхом здешевлення кредитів: Постанова КМУ № 300 від 29.04.15 р. – Режим доступу: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/300-2015-%D0%BF>
5. Стецюк П. А. Трансформація матриці банківського кредитування сільськогосподарських підприємств / П. А. Стецюк [та ін.] / Економіка АПК. – 2013. – № 12. – С. 49-55.

Верзун А.А.

Львовский национальный аграрный университет

Гончаренко Л.В.

Департамент агропромышленного развития Львовской областной государственной администрации

БАНКОВСКОЕ КРЕДИТОВАНИЕ АГРАРНОГО СЕКТОРА: СОВРЕМЕННОЕ СОСТОЯНИЕ И ПЕРСПЕКТИВЫ РАЗВИТИЯ

Аннотация

В статье рассмотрены современное состояние банковского кредитования аграрного сектора Львовской области. Охарактеризованы основные тенденции привлечения кредитных ресурсов, в том числе в разрезе их срочности. Анализируется стоимость кредитных ресурсов, структура их привлечения по отраслям. Исследуется место государства в процессе стимулирования банковского кредитования аграрного сектора. Определены основные проблемы кредитного обеспечения аграрного сектора экономики.

Ключевые слова: банковское кредитование, льготный кредит, процентная ставка, целевое назначение, заемщик.

Verzun A.A.

Lviv National Agrarian University

Honcharenko L.V.

Department of Agricultural Development Lviv Regional State Administration

BANK CREDITING FOR THE AGRARIAN SECTOR: CURRENT STATE AND PERSPECTIVES FOR THE DEVELOPMENT**Summary**

The current state of bank crediting of the agrarian sector of Lviv region has been considered in the paper. The main tendencies for the attracting of credit resources from the point of view of their terms have been characterized. The value of credit resources and the structure of their attraction in certain branch have been analyzed. The role of the state in the process of stimulating the bank credits for the agrarian sector has been studied. The main problems of credit support for the agrarian sector of economy have been presented.

Keywords: bank crediting, soft credit, interest rate, purpose, borrower.

УДК 331.108

ПОРІВНЯЛЬНИЙ АНАЛІЗ СУЧАСНИХ МЕТОДІВ ОЦІНКИ ПЕРСОНАЛУ З ПОЗИЦІЇ ВІТЧИЗНЯНИХ ПІДПРИЄМСТВ**Волкова Н.В., Ковальчук І.В.**

Університет митної справи та фінансів

У статті здійснено порівняльний аналіз сучасних методів оцінки персоналу. Автор наголошує на доцільності їх застосування. Наведено, що традиційні методи оцінки є непристосованими до застосування у нестабільних зовнішніх умовах, в яких функціонують вітчизняні підприємства. Визначені чинники, що впливають на вибір найбільш оптимального методу оцінки персоналу. Наведено напрями практичного використання результатів оцінки персоналу.

Ключові слова: методи оцінки персоналу, чинники вибору оптимального методу, метод «Центр оцінки», метод «360 градусів», метод управління за цілями, метод ключових показників ефективності.

Постановка проблеми. Забезпечення підприємством стійких конкурентних переваг в сучасних ринкових умовах неможливо без здійснення ним інноваційної діяльності та проведення ефективної кадрової політики, націленої на формування продуктивної та креативної команди. Досягнення останнього передбачає оптимізацію технології управління персоналом, зокрема в частині оцінки персоналу. Значення оцінки персоналу не втрачає актуальності і в кризових умовах, в яких знаходиться економіка України. Практика діяльності вітчизняних підприємств в умовах перманентної економічної нестабільності неодноразово підтверджує, що лише послідовне застосування новітніх та раціональних методів використання людського капіталу дає змогу отримати належну віддачу від його використання, а також підвищити прибутковість підприємства, що є одним з найголовніших показників його діяльності.

Необхідність дослідження сучасних методів оцінки персоналу та виявлення їх особливостей обумовлена кризовою ситуацією в економіці, яка створює несприятливе зовнішнє поле для функціонування вітчизняних підприємств і неминуче впливає на їх кадрову політику. Вимоги виживання або розвитку в конкурентних умовах ринків праці та товарів завжди супроводжувалися

посиленням вимог до персоналу підприємств. Постійні зміни техніки і технології вимагають від підприємств відповідної реакції, що призводить до висунування нових вимог відносно кваліфікаційного рівня персоналу.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Сучасні підходи та особливості впровадження новітніх методів оцінки персоналу висвітили у своїх працях С.Ю. Гончарова, В.Ю. Корнюшин, Л.Г. Миронова, С.В. Позднякова, Т.В. Сівашенко та ін. Проте, незважаючи на пильну увагу до цієї проблеми зазначених авторів, залишаються дискусійними питання пошуку оптимальної системи оцінювання персоналу для вітчизняних підприємств. Адже створення на підприємстві гнучкої системи оцінювання є запорукою досягнення високих результатів фірми, її конкурентоспроможності та динамічного розвитку.

Виділення не вирішених раніше частин загальної проблеми. Аналіз економічної та інноваційної поведінки працездатних індивідів, оцінка їх професійних, ділових та особистісних рис стають одним з основних напрямів формування національного менеджменту, без яких неможливо забезпечити ефективне функціонування найціннішого виробничого ресурсу – людського. Сучасні реалії, в яких функціонують вітчизняні підприємства, та тенденції розвитку економічної